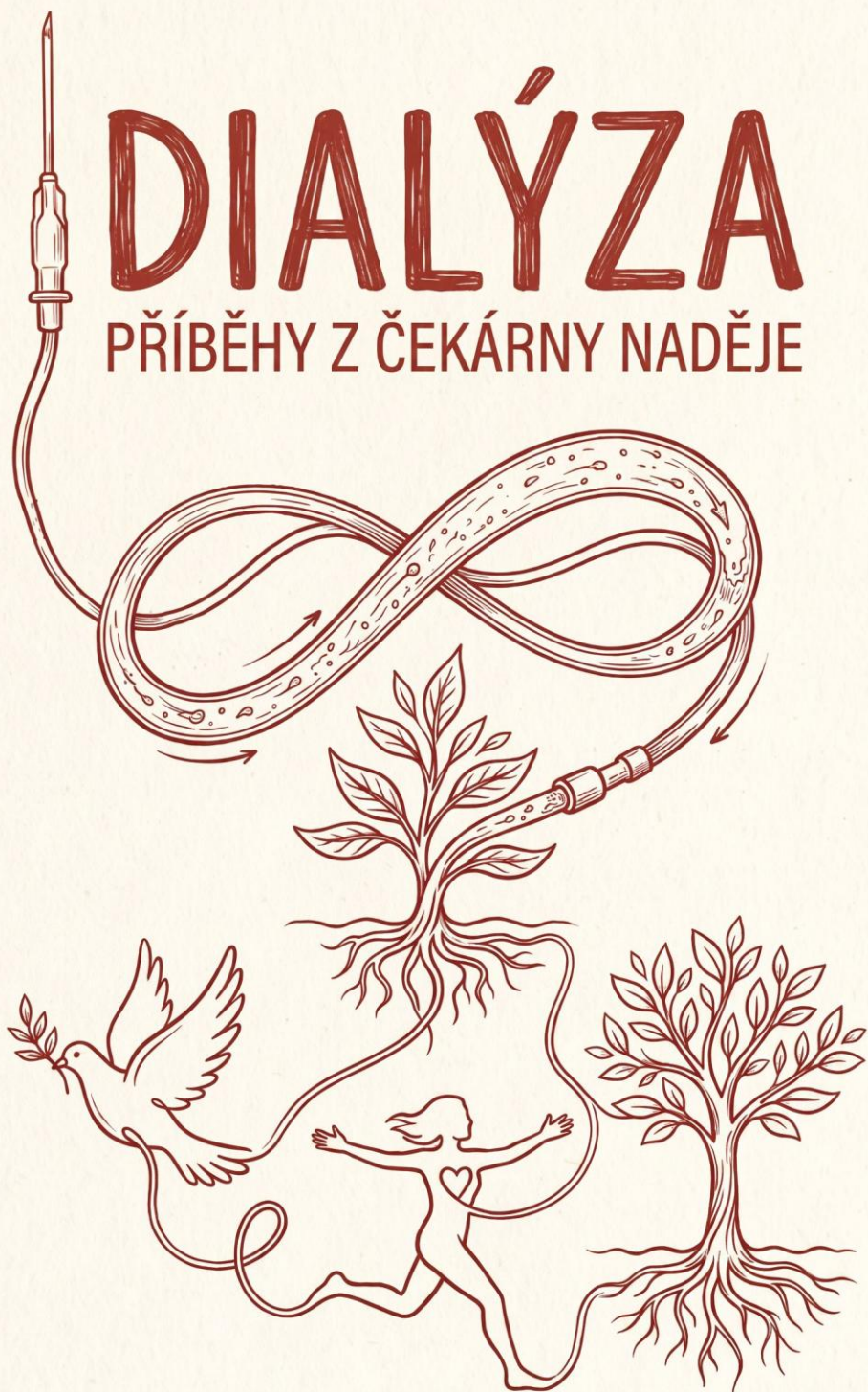

DIALÝZA

PŘÍBĚHY Z ČEKÁRNY NADĚJE

DIALÝZA – PŘÍBĚHY Z ČEKÁRNY NADĚJE aneb až zazvoní telefon

„Nechci přemýšlet o tom, že na svou nemoc zemřu. Chci s ní totiž docela dobře žít.“

*Milan Hausner
Havlíčkův Brod*

Když jsem poprvé usedl do dialyzačního křesla, myslel jsem si, že můj život končí. Báł jsem se jehel, báł jsem se ticha mezi alarmy, báł jsem se, že už nikdy nebudu mít sílu psát.

A pak jste přišli vy. Lékaři, kteří mi vysvětlovali, co se děje, a nikdy se neunavili odpovídat na mé otázky. Sestry, které mi držely ruku, když se jehla nechtěla trefit. Vy všichni, kdo jste se na mě usmívali, i když jste sami byli unavení.

Děkuji vám. Děkuji, že jste mi dali sílu pokračovat. Děkuji, že jste mi vrátili radost z psaní. A děkuji, že jste mi ukázali, že i v dialýze může být naděje – a že ji můžu přinášet dál, svými příběhy, ostatním pacientům.

Tato kniha je vaše. Každá její stránka je díky vám.

Děkuji Petře Kaucké za provedení korektur a MUDr. Šárce Malé za revizi textu. Jakékoli chyby, opomenutí i medicínské hlouposti padají stále na mou hlavu.

Milan Hausner

PODĚKOVÁNÍ

Vážené dámy, vážení pánové, Česká nadace pro nemoci ledvin, dovoluji Vám vyjádřit svou upřímnou a hlubokou vděčnost za podporu, kterou jste poskytli vydání tištěné verze mé beletristické publikace věnované životu pacientů na dialýze. Vaše rozhodnutí podpořit tento projekt je pro mne nejen významným profesním i osobním povzbuzením, ale především důležitým gestem vůči všem pacientům, jimž je kniha určena.

Díky Vaší laskavé pomoci bude možné zpřístupnit tištěné výtisky přímo pacientům na dialyzačních střediscích, kde mohou posloužit jako zdroj porozumění, naděje a sdílené zkušenosti. Velmi si vážím toho, že jste umožnili, aby se tato kniha dostala k lidem, pro které byla napsána.

Děkuji Vám za Vaši důvěru, velkorysost a dlouhodobou práci ve prospěch pacientů s onemocněním ledvin. Vaše podpora má skutečný dopad na jejich životy i na kvalitu péče, kterou dostávají.

S úctou **Milan Hausner**, autor

Martin Koláček, nakladatel

Havlíčkův Brod, Praha

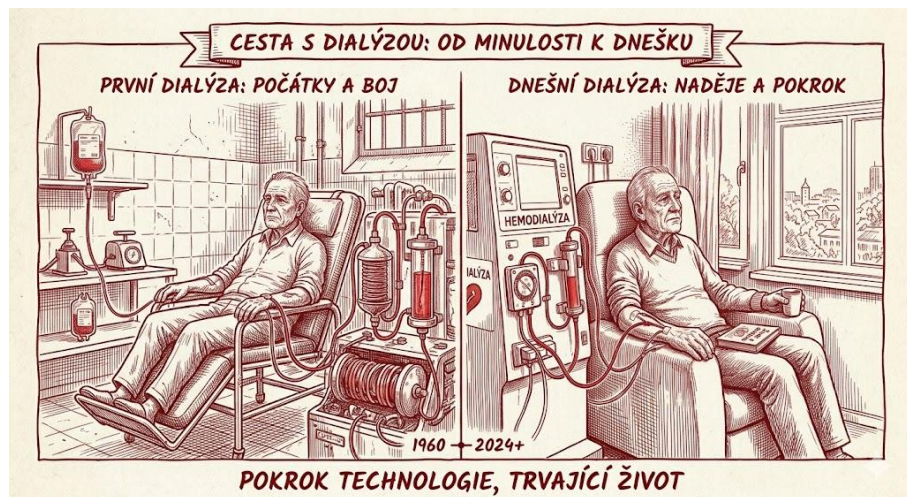
Říjen 2026

ÚVOD: KDYŽ STROJ PŮJČUJE ČAS

„To vzrušující samozřejmě není to, co o tom lidé říkají, ale vidět někoho, kdo je odsouzen k smrti, žít a být šťastný. Dostal jsem dopis od ženy, kterou jsem nikdy neviděl. Napsala mi: ‚Doktore Kolffe, jsem na dialýze 18 let. Přikládám fotku se svým prvním vnoučetem. Měla jsem velmi bohatý život, velmi plný život, a moc děkuji.‘ To je ta odměna, která vás samozřejmě naplňuje velmi dobrým pocitem.“

Dr. Willem J. Kolff – vynálezce dialyzačního přístroje

Kdysi dávno, ještě v dobách, kdy se ledvinové selhání rovnalo rozsudku smrti, sedávali lékaři bezmocně u lůžek lidí, kteří pomalu usínali vlivem vlastních toxinů. Bylo to tiché, důstojné a naprosto neodvratné. Až jednoho dne v holandském městečku Kampen, napadlo mladého lékaře Willema Kolffa něco, co znělo jako science fiction: vzal dřevěný buben, hadice z voňavky, pár kovových trubek a sklenici s roztokem a sestrojil první přístroj, který dokázal dělat to, co nemocné ledviny přestaly. Byl to rok 1943 a Kolffův „umělý ledvinový stroj“ vypadal spíš jako výrobek z dílny podivínského hodináře. Ale fungoval. Poprvé v dějinách dostal člověk půjčený čas.

Od té chvíle se dialýza vydala na neuvěřitelnou cestu. Z improvizovaných bubnů se staly sofistikované přístroje s bezpečnostními senzory, z ocelových jehel se staly tenké fistule šité pod kůži s přesností hodinářů, z několika hodin týdně se stala rutina, která dnes po celém světě udržuje při životě statisíce lidí. A přesto – nebo právě proto – zůstává dialýza něčím víc než jen medicínským výkonem. Je to zvláštní druh společenství.

V dialyzačních centrech totiž vzniká neviditelná obec. Lidé, kteří by se na ulici minuli bez povšimnutí, se tu vedle sebe posadí na tři hodiny, čtyřikrát týdně, a najednou sdílejí něco, co nelze sdílet s nikým jiným. Vědí, jaké to je, když tělo přestane poslouchat. Vědí, jaké to je, když zazvoní telefon a v sluchátku uslyšíte: „Máme pro vás ledvinu.“ A vědí také, jaké to je, když vedlejší křeslo zůstane prázdné.

Tato kniha povídek není učebnicí nefrologie. Není ani smutným dokumentem o nemoci. Je to mozaika – nespočet okének do světa, kde se čas měří v litrech pročištěné krve a naděje má podobu zprávy, který se rozsvítí na displeji, když je vše v pořádku. Jsou tu příběhy o trpělivosti i o vzdoru, o ztrátách a o zázracích, které se dějí uprostřed všedního dne, když se v nemocniční jídelně vaří káva a sestra s úsměvem přinese nový balónek k narozeninám.

A co budoucnost? Možná, že se dočkáme doby, kdy se dialýza stane přechodnou epizodou, nikoli celoživotním údělem. Už dnes kráčí věda mílovými kroky – přenosné umělé ledviny, xenotransplantace, bioumělé ledviny pěstované z vlastních buněk. **Kdosi jednou řekl, že dialýza je nejdleší cesta, jakou člověk urazí, aniž by se pohnul z místa.**

Ale možná právě proto se na té cestě lidé naučili být spolu. A možná, až se jednoho dne dialýza stane jen historickou poznámkou v lékařských učebnicích, zůstanou z ní právě tyto příběhy – o tom, jak se lidé dokázali držet za ruku, když stroj dělal za ně to, co jejich tělo už nevládalo.

Pojďte je tedy číst s nadhledem, s úsměvem i s dojetím. Nejsou to kazuistiky. Jsou to osudy. A všechny – ty s transplantací i ty, které skončily tiše u okna s výhledem na lípu – mají jedno společné: jsou to příběhy o tom, že život se dá žít i v přestávkách mezi alarmy přístrojů. A že i v místnosti, kde čas odměřují pumpy, může být veselo. Někdy stačí jen tatranka, kytky v konvičce nebo první doušek obyčejné vody.

Vítejte v dialýze. Kde každé čtyři hodiny začíná nová kapitola nepřetržitě dnes i nocí... Proč píšu v dialýze, nikoli na dialýze? Protože když se stanete jejím pacientem, jste její součástí. A o té součásti mého života si vám teď dovolím vyprávět.

DOKTOR MARTIN – TŘI HODINY TÍCHA

Martin si myslel, že po atestaci z nefrologie bude všechno jasnější. Mýlil se. Stal se z něj sice odborník na vodu, elektrolyty a acidobazickou rovnováhu, ale na to, co se dělo mezi pacienty a přístroji, ho žádná učebnice nepřipravila. Každé úterý, čtvrtek a sobotu objížděl dvacet stanovišť, kontroloval tlaky, váhy, laboratorní výsledky a psal záznamy, které stejně nikdo nečetl. Jeho dny se skládaly z čísel: ultrafiltrace, Kt/V, urea reduction ratio. Čísla byla jasná, bezpečná. Lidé kolem nich nebyli.

První rok si připadal jako stroj mezi stroji. Vstával v pět, do sedmi obešel nové pacienty na akutním příjmu, pak dialýza, pak konzilia, pak zápis, pak domů, spát, a znovu. Jeho žena říkala, že má dialyzační manželství – třikrát týdně na pár hodin, pak dlouhá

přestávka, kdy si každý žije zvlášť. Martin to nekomentoval. Neměl energii.

Zlom přišel jednu středu v červenci. Vedle sebe seděli dva muži. Jeden byl pan Karel, sedmdesátiletý důchodce s cukrovkou, který už pomalu ztrácel zrak. Druhý byl Petr, pětaticetiletý programátor, který přišel o ledviny následkem zanedbané angíny. Petr byl nový, čekal na transplantaci, ale hlavně čekal, až si zvykne na představu, že mu třikrát týdně někdo píchá jehly do ruky. Ten den se mu fistuli nepodařilo napíchnout napoprvé. Ani napodruhé. Petr zbledl, začal se potit a pak potichu řekl: „Já už nemůžu.“

Martin přišel, podíval se na ruku, našla jemné místo a fistuli zavedl sám. Petr mu poděkoval a pak se odmlčel. Po dvaceti minutách, když už Martin procházel kolem, ho Petr zadržel. „Pane doktore, jak dlouho to půjde?“ zeptal se. Martin chtěl odpovědět standardní frází: „To záleží na vašem zdravotním stavu, seznamu čekatelů, histokompatibilitě...“ Místo toho si na chvíli sedl na volné křeslo vedle a řekl: „Nevím. Ale já tu s vámi budu, dokud to bude třeba.“ Petr se usmál. Poprvé za tři týdny.

Od té chvíle si Martin začal všimát věcí, které dřív přehlížel. Že paní Olga nosí každý den tatranku a jí ji vždycky až po odpojení, jako odměnu. Že pan Václav, bývalý kuchař, si na křeslo vedle sebe pokládá kuchařku a listuje v ní, i když ví, že většinu receptů už nikdy neuvaří. Že slečna Natálka si pro svou panenku vyrábí z ruliček miniaturní dialyzační přístroje. A že sestra Eva, která tu pracovala dvacet let, zná jména všech dětí i vnoučat všech pacientů, i když je nikdy neviděla.

Začal se zajímat o věci, které se do počítače nevešly. Zjišťoval, proč paní Marie přišla bez svého typického úsměvu (zhubnul jí pes). Proč pan Josef zase tolik mluví o andělech (chtěl být knězem, ale nakonec se vyučil elektrikářem). Proč mladá Lenka nikdy neodpovídá na otázky o rodině (pěstounská péče, nikdo ji nenavštěvuje). Každá odpověď byla jako střípek do mozaiky, která nedávala smysl, dokud nebyla celá.

Pak přišel den, kdy Petr dostal telefonát z transplantačního centra. Martin byl zrovna na vizitě. Petr na něj zavolal: „Pane doktore, oni mi našli ledvinu!“ A pak se rozplakal. Martin se s ním objal, poprvé v životě pacienta, a cítil, jak se mu třesou ruce. O dva týdny později Petr odjel. Než nastoupil do sanitky, otočil se a řekl: „Díky za ty tři hodiny. Nebyly ztracený.“ Martin si tu větu napsal na lísteček a pověsil nad počítač.

O rok později, když už přemýšlel, že půjde jinam, protože mu administrativa lezla krkem a placené přesčasy byly spíš fikce, potkal na chodbě novou pacientku. Mladá žena, třicet let, právě jí selhaly ledviny po těhotenství. Třásla se, držela v ruce svou kartu a nevěděla, kam jít. Martin k ní přišel, vzal ji za ruku a řekl: „Pojďte, ukážu vám to tady. Není to tak hrozný, jak to vypadá. A já tu s vámi budu.“ Žena se mu podívala do očí a poprvé za celý den se uvolnila.

Tehdy pochopil, že to není o Kt/V ani o urea reduction ratio. Je to o tom, aby někdo v místnosti plné pípajících přístrojů věděl, že na něj není nahlíženo jen jako na číslo. Martin dnes vede dialyzační středisko v malém městě, kde má na starost třicet míst a padesát

příběhů. Jeho žena se s ním rozvedla – prý na ni neměl čas. Ale on ví, že čas, který dává svým pacientům, není ztracený. Je to čas, který jim půjčuje, a oni mu na oplátku půjčují kus sebe.

Každý večer, když odchází, se zastaví u dveří a podívá se na prázdná místa. Věří, že další den se zase zaplní. A že v každé z nich sedí někdo, kdo potřebuje slyšet, že není sám.

DOKTORKA JANA – KOORDINÁTORKA MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ

Jana je transplant koordinátorka. Její práce začíná na konci – v okamžiku, kdy někdo zemře. Nebo přesněji: v okamžiku, kdy smrt jednoho člověka může znamenat život pro několik dalších. V České republice platí zákon o předpokládaném souhlasu. Každý, kdo za svého života výslovně neřekl ne, je potenciálním dárce. Není třeba se ptát. Není třeba žádat. Zákon mluví jasně. Ale Jana ví, že i když zákon říká ano, srdce rodiny potřebuje slyšet proč. A to je její úkol – ne žádat o povolení, ale vysvětlit, proč je to správné. Doprovodit. Utěšit. Pomoci rodině vidět, že i v té největší ztrátě může být něco, co stojí za to.

Není to práce, na kterou by vás připravila nějaká škola. Připraví vás na ni až první hovor ve tři ráno, kdy telefonát z nemocnice říká: „Máme potenciálního dárce, 45 let, muž, spontánní krvácení do mozku, rodina je na místě.“ Jana vstane, oblékne se potmě, aby nevzbudila děti, a jede. V autě si pustí tiše rádio, ale stejně nic neslyší. Myslí na dárce. Neví o něm nic – jen čísla: věk, krevní skupina, příčina smrti. Ale ví, že to byl někdo, kdo měl jméno, rodinu, sny. A ví, že pokud neřekl ne, zákon říká ano. A ona je tu od toho, aby to rodině vysvětlila.

V nemocnici je ticho. Na chodbě neurochirurgie svítí jen zářivky, pod nimi stojí skupina lidí – anesteziolog, chirurg, sestra,

psycholog a Jana. Všichni čekají na potvrzení mozkové smrti. Je to formální proces, ale Jana ví, že realita je jiná. Než přístroje ukážou plochou čáru, je to pořád člověk. Teplý, s tlukoucím srdcem, jen mozek už nefunguje. Jana vchází na pokoj. Leží tam muž středního věku, na ruce má vytetované jméno „Eva“. Jeho žena sedí vedle, drží ho za ruku a tiše šeptá.

Jana si k ní přisedne. „Paní Evo, jsem Jana, transplantační koordinátorka. Víím, že teď je pro vás nejtěžší chvíle. A já jsem tu, abych s vámi byla při tom, co bude dál.“

Žena zvedne oči, zarudlé pláčem. „Co se děje? On ještě dýchá, srdce mu bije...“

Jana jemně vysvětlí, co znamená mozková smrt, že přístroje udržují tělesné funkce, ale že návrat už není možný. Žena poslouchá, pak se podívá na manžela, na jeho ruku se svým jménem.

„A co bude teď?“ zeptá se.

Jana se nadechne. „Teď nastupuje zákon. V České republice platí, že každý člověk, který za života výslovně neodmítl darování orgánů, je potenciálním dárce. Váš manžel nikdy neřekl ne. Není zapsaný v registru lidí, kteří darování odmítají. To znamená, že jeho orgány mohou být použity k záchraně dalších lidí.“ Žena na ni hledí, nechápavě.

„Vy se mě neptáte, jestli souhlasím?“ Jana jemně zavrtí hlavou.

„Neptám se, paní Evo. Zákon mluví za vašeho manžela. On už rozhodl tím, že neřekl ne. Já jsem tu proto, abych vám vysvětlila, co to znamená, a abych vás provedla tím, co bude následovat. A abych

vám pomohla vidět, že i v téhle strašné chvíli může být něco dobrého.“

Žena se odmlčí. Dlouho se dívá na manžela. Pak řekne: „On by chtěl pomáhat. Vždycky říkal, že když už člověk umře, ať z něj aspoň něco zůstane. Nikdy se k tomu nevyjádřil oficiálně, ale... já vím, že by to chtěl.“

Jana jí stiskne ruku. „To je přesně ten důvod, proč zákon funguje tak, jak funguje. Protože většina lidí by chtěla pomoci, jen to nestihnou říct. A my za ně pak rozhodujeme tak, jak by rozhodli oni sami. Vy jste to teď potvrdila svými slovy. A to je pro nás důležité – ne proto, že bychom potřebovali svolení, ale proto, že potřebujeme vědět, že to děláme v souladu s tím, co by on chtěl.“

Žena se rozpláče. Jana jí podá kapesník a mlčí. Po chvíli se žena uklidní a zeptá se: „Komu pomůže?“

Jana jí vysvětlí, že orgány půjdou do transplantačního centra, že se najdou lidé, kteří čekají roky, že se podle krevní skupiny a dalších parametrů vyberou ti, kteří mají největší šanci. „Váš manžel tak může zachránit život až pěti lidem. Srdce, ledviny, játra, rohovky. Každý z těch lidí bude žít díky němu. A vy budete vědět, že jeho smrt nebyla marná.“

Od té chvíle se rozběhne maraton. Jana musí během pár hodin zkontaktovat transplantační centra, zkontrolovat výsledky, zajistit operační tým, koordinovat odběry. Je to logistická operace, při které se rozhoduje o osudech lidí, kteří čekají roky. Jana zná jejich jména. Nevidí v nich jen čísla na seznamu. Vidí v nich paní Olgu, která čeká patnáct let. Vidí v nich Petra, mladého programátora,

který se bojí jehel. Vidí v nich Natálku, která si hraje s panenkou. Každý z nich žije díky tomu, že někdo neřekl ne.

Ten den, když odebrali ledviny, srdce, játra a rohovky, Jana seděla v autě a plakala. Neplakala pro dárce – ten už byl v klidu. Plakala pro jeho ženu, která zůstala sama, to jméno na ruce. Plakala pro všechny, kdo čekají. A plakala i pro sebe, protože tahle práce bere a dává zároveň. Ale plakala také s vděčností – že žije v zemi, kde zákon říká, že pomáhat je správné. A že nemusí stát na prahu zármutku a žádat o něco, co už je dané. Může jen vysvětlovat, utěšovat, doprovázet.

Jana dělá koordinátorku už deset let. Za tu dobu viděla stovky dárců a stovky příjemců. Naučila se, že si nemůže brát práci domů, protože by ji to zničilo. Každé ráno si před nástupem nalíčí ústa červenou rtěnkou, protože říká, že „červená je barva života“. V kanceláři má nástěnku, na kterou si lepí děkovné dopisy od pacientů po transplantaci. Je jich tam tolik, že už přesahují na dveře.

Nejvíce si pamatuje na jeden dopis. Psala ho maminka malé holčičky, které dali ledvinu od šestnáctiletého kluka, co spadl z kola. „Váš syn,“ psala maminka rodině dárce, „naučil moji dceru jezdit na kole. Každý den, když šlape do pedálů, on jede s ní.“ Jana ten dopis kopírovala a poslala anonymně rodině dárce. Nikdy se nedozvěděla, jestli si ho přečetli, ale věří, že ano.

Její nejtěžší chvíle nejsou ty, kdy se odběr nepovede nebo když se transplantace zkomplikuje. Její nejtěžší chvíle jsou ty, kdy rodina nechce slyšet. Když se na ni oboří: „Jak mi můžete mluvit o orgánech, když mi právě umřel manžel?“ Jana tehdy mlčí. Počká.

Pak řekne: „Já vím, že je to pro vás těžké. Ale váš manžel se rozhodl. Neřekl ne. A já jsem tady proto, abych vám vysvětlila, že jeho rozhodnutí může zachránit životy. Nemusíte s ním souhlasit. Nemusíte mi nic říkat. Ale já to udělám, protože to je to, co on chtěl.“ A pak odejde a nechá je, ať se vypláčou. A odběr proběhne. Protože zákon je zákon. A láska k blízkému někdy znamená i to, že ho necháme udělat to, co sám chtěl, i když nás to bolí.

Jednou za rok pořádá Jana pro rodiny dárců vzpomínkovou akci. Sedí v kruhu s lidmi, kteří ztratili syna, dceru, manžela, rodiče. Nikdy nepronese řeč. Jen zapálí svíčku a tiše poděkuje. „Děkujeme, že jste dovolili, aby váš blízký pomohl. A děkujeme, že jste byli s ním, i když to bylo těžké.“ Někteří pláčou, někteří se usmívají, všichni vědí, že jejich ztráta nebyla marná. Jana si jejich jména zapisuje do sešitu, který nosí v kabelce. Je jich už přes dvě stě. Když má špatný den, otevře ho a přečte si jedno. Pak ví, proč to dělá.

Jednou se jí stalo, že o tři roky později potkala v supermarketu ženu, které tenkrát vysvětlovala, proč je správné, že se její manžel stal dárce. Žena poznala Janu, přistoupila k ní a řekla: „Chtěla jsem vám říct, že dcera toho pána, co dostal ledvinu, se nám ozvala. Poslala fotku. Má rodinu. A říkala, že její manžel žije díky mému muži. Tenkrát jsem vám nerozuměla. Myslela jsem si, že jste necitlivá. Ale teď už vím – vy jste mi pomohla vidět, že i v té nejhorší chvíli může být něco dobrého. Děkuju.“ Pak se objaly uprostřed uličky s cereáliemi a plakaly. Jana si tu chvíli přidala do sešitu jako příběh č. 203.

Dnes Jana ví, že její práce není o tom žádat. Je o tom vysvětlovat. O tom doprovázet. O tom pomáhat rodinám vidět, že i když ztratili někoho, koho milovali, může z něho zbýt něco víc než jen vzpomínka. Že jeho srdce může bít dál, jeho ledviny mohou filtrovat krev, jeho oči mohou vidět svět. A že tohle všechno je možné jen proto, že žijeme v zemi, kde zákon říká: „Pomáhat je správné. A pokud neřekneš ne, pomůžeš.“

Každý rok chodí Jana na školy, do firem, na úřady. Učí lidi, aby se nebáli. Aby věděli, že stačí málo – neříct ne. Že ten jeden záznam v registru může zachránit život. A že kdyby jednou byli v té situaci oni, jejich rodiny nebudou stát před rozhodnutím, které je trhá. Jen potvrdí to, co oni sami chtěli.

Jednoho dne jí přišel dopis. Byl od mladé ženy, která dostala ledvinu od neznámého dárce. Psala: „Nevím, kdo to byl. Ale vím, že neřekl ne. A já mu za to děkuju každý den. Děkuju, že žiju. Děkuju, že můžu vidět svou dceru vyrůstat. Děkuju, že existujete vy, koordinátoři, kteří to zařizujete. A děkuju zákonu, který říká, že pomáhat je správné. Protože kdyby se mě tenkrát někdo ptal, jestli souhlasím, řekla bych ano. Ale je krásné, že se ptát nemusel. Že to bylo prostě dané. Že to byla samozřejmost.“

Jana si ten dopis přečetla třikrát. Pak si ho přidala na nástěnku mezi ostatní. A pod něj napsala: „Pro všechny, kdo neřekli ne. A pro všechny, kdo díky nim žijí.“ Pak si sedla za stůl, otevřela sešit a začala psát další jméno. Protože práce koordinátorky nikdy nekončí. A ona byla ráda, že ji může dělat.

PRIMÁŘ VÁCLAV – POSLEDNÍ Z KOLFFOVÝCH UČEDNÍKŮ

Primář Václav je stará škola. Pamatuje dobu, kdy dialýza nebyla rutina, ale zázrak. Když začínal v sedmdesátých letech na interně, ledvinové selhání znamenalo smrt do několika týdnů. Pacienti umírali s otoky, s dušností, s uremickým zápachem z úst, lékaři u toho jen stáli a podávali morfin. Václav si vzpomíná na svého prvního pacienta s akutním selháním – mladou ženu po těžkém porodu. Seděl u její postele tři dny, sledoval, jak jí stoupá urea, a nemohl nic dělat. Pak zemřela. Druhý den si našel v knihovně článek o nějakém Holandřanovi, který postavil přístroj z dřevěného bubnu a voňavkových hadic. Václav se rozhodl, že ten přístroj sežene.

Trvalo mu pět let, než se dostal do Nizozemska na stáž k samotnému Kolffovi. Kolff tehdy už byl v USA, ale jeho žáci v Groningenu ještě používali jeho původní konstrukce. Václav se naučil dialýzu od základů – jak míchat dialyzační roztok, jak sterilizovat hadičky, jak zavádět fistuli, i když ještě nebyly fistule, jenom arteriovenózní zkratky z teflonu, které se zapichovaly do stehenní tepny a žíly. Pacienti s nimi chodili jako s robotickými rukama, a každou chvíli hrozilo krvácení nebo infekce.

Když se vrátil do Československa, přivezl s sebou v kufru sadu hadiček a návod. Nikdo mu nevěřil. Primář na jeho oddělení řekl:

„To je šarlatánství, Václave. Na to nemáme peníze, ani vybavení.“ Václav si vyžádal starý operační sál, který se nepoužíval, a zařídil si v něm první dialyzační stanici. Měl jednu postel, jeden přístroj a jednu sestru, která se nebála. Jejich prvním pacientem byl pan Josef, čtyřicetiletý dělník s chronickým selháním, který už vykročil na poslední cestu. První dialýza trvala dvanáct hodin, protože měli jen jeden pár hadiček a museli je po každém použití vyvařit. Pan Josef přežil. Pak další. Pak další.

Václav se stal otcem české dialýzy. Postavil první dialyzační středisko, vycvičil první sestry, napsal první učebnici. Jeho metody se dnes zdají primitivní, ale tenkrát byly revoluční. Naučil se, že dialýza není jen o technice, ale o trpělivosti. Že pacienti potřebují slyšet, že to má smysl. Že když se jim třesou ruce a bolí je hlava, není to proto, že jsou slabí, ale proto, že jejich tělo bojuje.

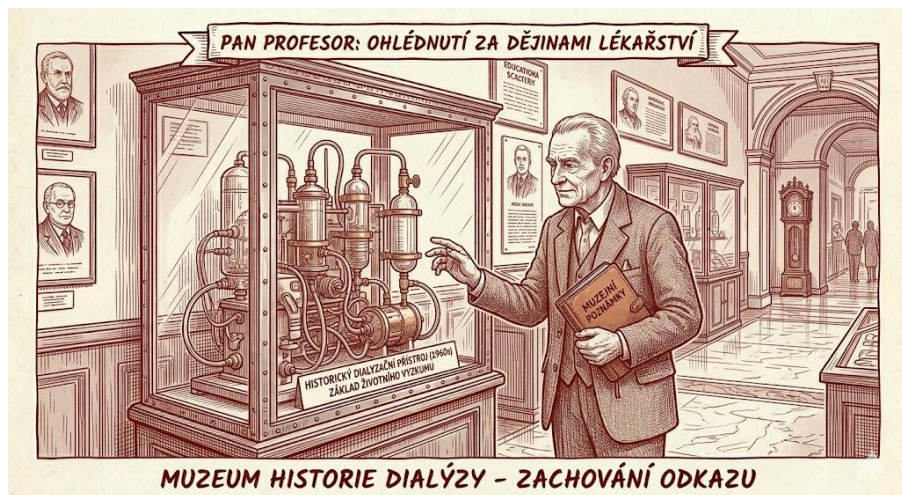
Dnes je Václavovi osmdesát. Dávno je v důchodu, ale pořád dochází do střediska, které založil. Sedí na chodbě v křesle, pije kávu z papírového kelímku a dívá se na přístroje, které jsou teď malé, tiché a plné obrazovek. Jeho pacienti už dávno nechodí s teflonovými zkraty na stehnech, ale s fistulemi na ruce, které jim vydrží deset i patnáct let. Místo dvanáctihodinových dialýz mají čtyřhodinové, třikrát týdně. A místo aby umírali, čekají na transplantaci.

Václav si každý den projde středisko a popovídá si s pacienty. Všichni ho znají, říkají mu „primáři“ nebo „dědečku“. Václav se směje. „Já jsem pro ně dědeček,“ říká, „protože jsem tu byl dřív než oni.“ A je to pravda. Některé pacienty dialyzuje už třicet let. Zažil,

jak se rodili jejich vnuci, jak chodili do školy, jak dostávali transplantaci, a někdy i jak umírali.

Jedna z jeho nejoblíbenějších historek je o paní Marii, která k němu přišla v roce 1985 s ledvinami v konečném stádiu. Tenkrát jí řekl: „Máte šanci na dalších pět let, možná deset, když budete dodržovat režim.“ Paní Marie žije dodnes. Je jí devadesát, jezdí na dialýzu dvakrát týdně, a každé Václavovy narozeniny mu upeče perník bez soli. Když se jí ptají na tajemství, říká: „Tajemství je, že mě primář nechtěl pusit, a já jsem ho nechtěla zklamat.“

Václav se směje, ale v očích má slzy. Za svou kariéru viděl tisíce pacientů. Každý z nich byl jiný, každý měl svůj příběh. A on si pamatuje skoro všechny. Někdy v noci nespí, a tehdy si v duchu prochází ta jména. U některých se zastaví. U těch, které ztratil. U těch, které nemohl zachránit, protože tehdy neměl přístroje, léky, znalosti. Ale říká si: „Aspoň jsem to zkusil.“ A to ho drží při životě.

MUZEUM HISTORIE DIALÝZY – ZACHOVÁNÍ ODKAZU

Loni mu středisko koupilo nový přístroj, který umí provádět dialýzu i v noci doma. Václav se na něj díval dlouho. „Kdyby nám tohle někdo řekl v roce 1975,“ řekl, „tak bychom se smáli.“ Pak se postavil, poplácal přístroj po skříni a řekl: „Jsi hezký, ale já už zůstanu u svých starých.“ Jeho starý přístroj, první, který přivezl z Nizozemska, stojí ve vitríně na chodbě. Je z něj muzejní exponát. Ale Václav ví, že ten přístroj zachránil víc životů než všechny nové dohromady, protože byl první.

SESTRA EVA – MATKA DIALYZAČNÍHO SÁLU

Eva pracuje v dialyzačním středisku dvacet šest let. Začala jako mladá holka, která se bála jehel, a dnes je z ní matka sálu, která ví o každém pacientovi víc než jeho rodina. Její hlas je tichý, její ruce jsou jisté, její úsměv působí jako lék proti úzkosti. Když se někdo bojí prvního vpichu, pošlou za ním Evu. Eva si sedne, vezme pacienta za ruku, podívá se mu do očí a řekne: „Vidíte tu jizvu na mém prstu? To jsem se řízla nožem, když jsem krájela chleba. Bolelo to víc než jehla. A ten chleba mi chutnal.“ Pacient se usměje, Eva mu vpíchne jehlu a on ani nemrkne.

Eva má svůj systém. Každému pacientovi říká „miláčku“ nebo „zlato“. Ví, kdo má rád vodu s citrónem a kdo radši čaj. Ví, kdo potřebuje mluvit a kdo chce být potichu. Ví, kdo má zítra narozeniny, kdo se bojí, že mu selže fistule, a kdo ztratil psa. Její paměť je jako kartotéka, ale žádná kartotéka by neobsáhla emoce, které v sobě nosí.

Pacienti k ní chodí s důvěrou, jakou mívají děti k matce. Když paní Olga dostala transplantaci a měla odjet, objala Evu a řekla: „Ty jsi mi dávala sílu patnáct let. Jak ti to mám vrátit?“ Eva jí odpověděla: „Až potkáš někoho, kdo se bojí, tak mu dej moje číslo.“ Paní Olga to vzala vážně. Teď každý nový pacient v centru dostává od Evy vizitku s ručně psaným číslem. Někdy volají v noci, když mají strach. Eva vždycky zvedne telefon.

Její rodina nechápe, proč to dělá. Manžel říká, že je to jako by žila v nemocnici. Děti si stěžují, že máma je pořád v práci. Eva se neomlouvá. Ví, že její místo je tam. Jednou, když její dcera měla maturitní ples, Eva nemohla jít, protože zrovna dováželi nový přístroj a musela ho zapojit. Dcera se na ni zlobila tři měsíce. Pak ale dostala angínu a skončila v nemocnici. Když jí sestra píchala jehlu do ruky, poprvé pochopila, proč maminka dělá to, co dělá. Druhý den zavolala Evě a řekla: „Mami, já už se nezlobím. Ty držíš lidi za ruku, když se bojí. To je víc než ples.“

Eva má jeden rituál. Každý večer, než odejde domů, obejde všechny a potichu se rozloučí. S těmi, kteří tu zůstanou přes noc, a s těmi, kteří už nikdy nepřijdou. Když někdo zemře, Eva nespí. Ráno pak přijde s kytičkou a položí ji na postel. Místo pak zůstane prázdné týden, než jej obsadí nový pacient. Eva ten týden chodí kolem toho místa pomaleji. Nechce na nikoho zapomenout. Loni se stalo něco, co jí změnilo život. Jedna z jejích dlouholetých pacientek, paní Božena, dostala transplantaci a po pár měsících se vrátila jako dobrovolnice. Pomáhá novým pacientům, vysvětluje jim, jak to chodí, nosí jim kafe a vypráví příběhy. Eva ji potkala na chodbě a paní Božena jí řekla: „Víš, co mi nejvíc chybí? Tvoje ruce. Když jsi mě píchala, nikdy to nebolelo. Měla jsi ruce jako anděl.“ Eva se rozplakala. Od té doby nosí na ruce náramek s andílkem. Když se jí někdo zeptá, proč, odpoví: „Abych nezapomněla, že každý dotek může být požehnáním.“

SESTRA LUCIE – PRVNÍ ROK

Lucie nastoupila do dialýzy čerstvě po škole. Měla představu, že bude pomáhat lidem, že to bude naplňující práce, že bude mít smysl. První den zjistila, že realita je jiná. Dialýza je především rutina: stejní pacienti, stejné přístroje, stejné úkony pořád dokola. A hlavně – krev. Lucie se bála krve. Vůbec nevěděla, že se bojí, dokud neuviděla první fistuli, jak tryská do stříkačky. Omdlela. Sestra Eva ji chytila, posadila na křeslo a dala jí sladký čaj. „To je normální,“ řekla. „Já taky omdlela, když jsem začínala. A to bylo před dvaceti lety.“ Lucie chtěla odejít.

Druhý den ale přišla znovu. Eva jí řekla: „Neboj se, já tě vše naučím. Každý se bojí, ale pak zjistí, že strach je horší než jehla.“ Lucie poslouchala, učila se, trénovala na umělých pažích. Když poprvé sama napichovala fistuli starému panu Karlovi, trásla se jí ruka. Pan Karel se na ni podíval a řekl: „Slečno, já jsem starej, nic to není. Klidně to zkuste dvakrát, třikrát. Hlavně ať se to naučíte.“ Lucie se rozbřečela, ale píchla to na první pokus. Pan Karel jí zatleskal. Od té chvíle věděla, že zůstane.

První rok byl těžký. Naučila se techniku, ale neuměla ještě zacházet s emocemi. Když zemřel její první pacient, nemohla týden spát. Byl to pan Josef, který byl vždycky veselý, nosil sestrám bonboniéry a vyprávěl vtipy. Jednu středu nepřišel. Volali mu domů, zvedla to manželka a řekla, že v noci zemřel. Lucie stála u jeho prázdné postele a nemohla se pohnout. Eva ji objala a řekla:

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Dialýza – příběhy z čekárny naděje.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.